

Πλάτων, Κρίτων 50a-c

Οι νόμοι επισκέπτονται τον Σωκράτη στη φυλακή

Στο έργο του *Κρίτων* ο Πλάτων παρουσιάζει τα επιχειρήματα που προέβαλε ο Σωκράτης αποκρούοντας τις προτάσεις των φίλων του να δραπετεύσει πριν από την εκτέλεση της θανατικής ποινής που του επιβλήθηκε από το δικαστήριο της Ηλιαίας (399 π.Χ.). Η κατηγορία που οδήγησε τον Σωκράτη στην καταδίκη ήταν ότι πίστευε σε άλλους θεούς από εκείνους που τιμούσε η πόλη του και ότι διέφθειρε τους νέους. Η δικαιολόγηση της άρνησής του να δραπετεύσει ήταν δύσκολη, καθώς οι φίλοι του υποστήριζαν ότι η δραπέτευσή του δε θα αποτελούσε αδικία αλλά θεραπεία μιας αδικίας. Στο απόσπασμα που ακολουθεί ο Σωκράτης παρουσιάζει τους νόμους προσωποποιημένους να του υποβάλλουν ερωτήματα σχετικά με τις συνέπειες μιας ενδεχόμενης δραπέτευσής του.

Εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθὲνδε εἴτε ἀποδιδράσκειν, εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο, ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ἐπιστάντες ἔροιντο· Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τί ἐν νῶ ἔχεις ποιεῖν; Ἄλλο τι ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ ὃ ἐπιχειρεῖς διανοῇ τοὺς τε νόμους ἡμᾶς ἀπολέσαι καὶ σύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος; Ἦ δοκεῖ σοι οἷόν τε ἔτι ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι, ἐν ᾗ ἂν αἱ γενόμεναι δίκαι μηδὲν ἰσχύωσιν ἀλλὰ ὑπὸ ἰδιωτῶν ἄκυροί τε γίνωνται καὶ διαφθείρωνται; Τί ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα; Πολλὰ γὰρ ἂν τις ἔχοι, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ, εἰπεῖν ὑπὲρ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου ὃς τὰς δίκας τὰς δικασθείσας προστάττει κυρίας εἶναι. Ἦ ἐροῦμεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι «Ἡδίκη γὰρ ἡμᾶς ἡ πόλις καὶ οὐκ ὀρθῶς τὴν δίκην ἔκρινεν;» Ταῦτα ἢ τί ἐροῦμεν;

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Εἰ μέλλουσιν ἡμῖν ἐνθένδε εἶτε ἀποδιδράσκειν,
Ἀν ἐνὼ σκοπεύουμε εμεῖς ἀπὸ ἐδῶ εἶτε νὰ δραπετεύσουμε,

εἴθ' ὅπως δεῖ ὀνομάσαι τοῦτο,
εἶτε ὅπως αλλιῶς πρέπει νὰ ὀνομάσουμε μια τέτοια πράξη,

ἐλθόντες οἱ νόμοι καὶ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως
αφού ἐρχονταν οἱ νόμοι καὶ οἱ ἀρχές τῆς πόλης

ἐπιστάντες ἔροιντο·
αφού στέκονταν μπροστά μας μας ρωτούσαν·

Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, τὶ ἔχεις ἐν νῷ ποιεῖν;
Πες μου, Σωκράτη, τὶ ἔχεις στο νοῦ σου νὰ κάνεις;

Ἄλλο τι (ἔχεις ἐν νῷ ποιεῖν) ἢ τούτῳ τῷ ἔργῳ ὃ ἐπιχειρεῖς
Κάτι ἄλλο ἔχεις στο νοῦ σου ἢ με αὐτὴν τὴν πράξη που ἐπιχειρεῖς

διανοῇ ἀπολέσαι τοὺς τε νόμους ἡμᾶς
σκέφτεσαι νὰ καταστρέψεις καὶ τοὺς νόμους ἐμᾶς

καὶ σύμπασαν τὴν πόλιν τὸ σὸν μέρος;
καὶ ὅλη τὴν πόλη ὅσο περνάει ἀπὸ τὸ χέρι σου;

Ἦ δοκεῖ σοι οἷόν τε (εἶναι)
Ἦ φαίνεται σε σένα ὅτι εἶναι δυνατό

εἶναι ἔτι καὶ μὴ ἀνατετράφθαι ἐκείνην τὴν πόλιν,
νὰ ὑπάρχει ἀκόμη καὶ νὰ μὴν ἔχει καταλυθεῖ ἐκείνη ἡ πόλη,

ἐν ἧ ἂν αἱ γινόμεναι δίκαι μὴδὲν ἰσχύωσιν
στὴν ὁποία τυχόν οἱ δικαστικές ἀποφάσεις δὲν ἰσχύουν καθόλου

ἀλλὰ ἄκυροί τε γίνωνται καὶ διαφθείρωνται ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν;
ἀλλὰ καὶ ἀκυρώνονται καὶ καταστρέφονται ἀπὸ τοὺς ἀπλοὺς πολῖτες;

Τι ἐροῦμεν, ὦ Κρίτων, πρὸς ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα;
Τι θα πούμε, Κρίτωνα, σ' αὐτά καὶ σ' ἄλλα τέτοια;

Πολλὰ γὰρ ἂν ἔχοι εἰπεῖν τις, ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ,
Γιατί πολλὰ θα μπορούσε νὰ πει κάποιος, καὶ ἰδιαίτερα ἓνας ῥήτορας,

ὕπερ τούτου τοῦ νόμου ἀπολλυμένου
για τὴν υπεράσπιση αὐτοῦ τοῦ νόμου που κινδυνεύει νὰ καταλυθεῖ

ὃς προστάτει εἶναι κυρίας τὰς δίκας τὰς δικασθείσας.
ὁ ὁποῖος προστάζει νὰ εἶναι οἱ ἐγκυρες οἱ ἀποφάσεις που ἔχουν ληφθεῖ στο δικαστήριο.

Ἦ ἐροῦμεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι
Ἦ θα πούμε σ' αὐτοὺς ὅτι

«Ἡ γὰρ πόλις ἡδίκηει ἡμᾶς καὶ οὐκ ἔκρινεν ὀρθῶς τὴν δίκην;»
«Ἡ πόλις πράγματι ἀδικοῦσε ἐμὰς καὶ δὲν ἔκρινε δίκαια τὴ δίκη»;

Ταῦτα ἤ τι ἐροῦμεν;
Αὐτὰ ἢ κάτι ἄλλο θα πούμε;

Ερμηνευτικά σχόλια

«ἐκείνην τὴν πόλιν εἶναι... ἄκυροί τε γίνωνται καὶ διαφθείρωνται;»:

Ο Σωκράτης επισημαίνει στον Κρίτωνα πόσο σημαντικό είναι για την ύπαρξη μιας πολιτείας να γίνονται σεβαστές οι δικαστικές αποφάσεις. Η σημασία που αποδίδεται στη δικαστική εξουσία είναι διαχρονική. Στις μέρες μας, μάλιστα, στα δημοκρατικά πολιτεύματα η ανεξαρτησία και η απρόσκοπτη λειτουργία της Δικαιοσύνης θεωρούνται εγγύηση για τον σεβασμό των δικαιωμάτων του πολίτη και χαρακτηριστικά της πραγματικής δημοκρατίας.

«ὑπὸ ἰδιωτῶν»:

Ἰδιώτης χαρακτηρίζεται ο ανειδίκευτος, ο απλός πολίτης. Αντιδιαστέλλεται προς πρόσωπα τα οποία κατέχουν δημόσια αξιώματα (στρατηγός, ἄρχων), έχουν μια επαγγελματική ιδιότητα (χειροτέχνης, ἰατρός) ή μια ειδικότερη ενασχόληση (φιλόσοφος).

«ἄλλως τε καὶ ῥήτωρ»:

Όταν ένας πολίτης πρότεινε την τροποποίηση, την αντικατάσταση ή και την κατάργηση ενός νόμου, η Εκκλησία του Δήμου ὀριζε συνηγόρους ῥήτορες, για να υπερασπίσουν τον νόμο αυτό. Η διαδικασία της κρίσης του νόμου λάμβανε χώρα ενώπιον του δικαστηρίου της Ηλιαίας. Εκθέτονταν τα επιχειρήματα υπέρ και κατά του νόμου και κατόπιν λαμβανόταν η σχετική απόφαση.

Ερωτήσεις κατανόησης

1. Ποια συνέπεια θα έχει, σύμφωνα με τα λεγόμενα των νόμων, η απόδραση του Σωκράτη από τη φυλακή; Ποια είναι, σύμφωνα με το κείμενο, η απαραίτητη προϋπόθεση για την επιβίωση και τη διασφάλιση της σταθερότητας της πολιτείας;
2. Πώς εξηγείτε την άρνηση του Σωκράτη να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία που του δίνουν οι φίλοι του να αποδράσει; Πώς θα τον χαρακτηρίζατε ως πολίτη και ως δάσκαλο;

1. Τα είδη του μορίου ἄν

A. Υποθετικό

1. Βρίσκεται στην **αρχή** της πρότασης στην οποία ανήκει.
2. Συντάσσεται με **υποτακτική** και βρίσκεται μόνο σε **υποθετικές προτάσεις**.
3. Μεταφράζεται με τον υποθετικό σύνδεσμο **αν**.
π.χ. Ἐάν οἱ ἄνθρωποι τὴν δίκην καταλύσωσι, ἀσφάλειαν οὐκ ἔξουσι.

B. Αοριστολογικό

1. Είναι πάντα η **δεύτερη λέξη** της πρότασης στην οποία ανήκει. Η πρώτη λέξη είναι αναφορική αντωνυμία, αναφορικό επίρρημα, χρονικός ή τελικός σύνδεσμος.
2. Συντάσσεται με **υποτακτική**.
3. Μεταφράζεται με το **τυχόν, ίσως** ή μένει **αμετάφραστο**.
π.χ. Ἀνδρείος ἐστὶν οὗτος, ὅς ἂν ἐν τάξει μένων μάχηται τοῖς πολεμίοις

Γ. Δυνητικό

1. Συντάσσεται με:
 - i) **Οριστική** ιστορικών χρόνων.
Αποδίδεται με: **θα + παρατατικό ή υπερσυντέλικο**.
π.χ. Ἐβουλόμην ἂν πολλῶν ἔνεκεν Μειδίαν ζῆν.
 - ii) **Ευκτική** (πλην μέλλοντα).
Αποδίδεται με: **θα + παρατατικό, θα μπορούσα να + ρήμα**.
π.χ. Οὐκ ἂν λάβοις παρά τοῦ μη ἔχοντος.
 - iii) **Απαρέμφατο ή μετοχή** (πλην μέλλοντα). Δυνητικό απαρέμφατο ή μετοχή συναντάμε στον πλάγιο λόγο.
π.χ. Νομίζω τοῦτο οὐκ ἂν ἀληθές εἶναι (=οὐκ ἂν εἶη).

Γ.2. Οι δευτερεύουσες προτάσεις της α.ε.

Οι περίοδοι ή οι ημιπερίοδοι αποτελούνται από κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις.

Κύριες ονομάζονται αυτές που μπορούν να σταθούν μόνες τους στο λόγο και δε χρειάζονται συμπλήρωμα.

Στις **δευτερεύουσες** δεν ισχύει το ίδιο, με αποτέλεσμα οι ίδιες να συμπληρώνουν ή να προσδιορίζουν μια άλλη πρόταση ή έναν όρο μιας πρότασης.

Για να χαρακτηρίσουμε μια δευτερεύουσα πρόταση εξετάζουμε τις εξής παραμέτρους:

- Πως εισάγεται
- Από πού εξαρτάται
- Πως εκφέρεται
- Ποιος είναι ο συντακτικός της ρόλος

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ

1. ΕΙΔΙΚΕΣ
2. ΕΝΔΟΙΑΣΤΙΚΕΣ
3. ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ
4. ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ

- ✓ Οι **ονοματικές** προτάσεις χρησιμοποιούνται όπως και τα ονόματα ως υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο και ονοματικός προσδιορισμός.
- ✓ Οι **επιρρηματικές** προτάσεις εκφράζουν επιρρηματικές σχέσεις και χρησιμοποιούνται ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί.

1. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ειδικές ονομάζονται οι προτάσεις που εξειδικεύουν το γενικό νόημα του ρήματος από το οποίο εξαρτώνται.

- Εισάγονται με: **ὅτι** (κάτι το πραγματικό)
ὥς (κάτι πιθανό, υποκειμενικό)
- Εξαρτώνται από ρήματα: λεκτικά, γνωστικά, αισθητικά, δείξεως κ.λπ.
- Εκφέρονται με: **Οριστική**
Δυνητική οριστική
Δυνητική ευκτική
Ευκτική πλαγίου λόγου (ρήμα εξάρτησης σε ιστορικό χρόνο)
- Συντακτική θέση:
 - α) **Αντικείμενο** (ρήματα: λεκτικά, γνωστικά, αισθητικά)
π.χ. Λέγει ὁ κατήγορος ὡς ὑβριστής εἰμί.
Ὅρῳ ὅτι το παν ἀπόλλυται.
 - β) **Υποκείμενο** (σε απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις)
π.χ. Δῆλον ἐστὶ ὅτι ὑβριστής ἐστὶ και διαφθορεύς.
 - γ) **Επεξήγηση** (σε ουδέτερο δεικτικής αντωνυμίας)
π.χ. Μηδέ ὑμᾶς λανθανέτω τοῦτο, ὅτι νῦν αἴρεσις ἐστὶν ὑμῖν.

Ξεκίνησε το
συντακτικό για τα
καλά!!!

2. ΕΝΔΟΙΑΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ενδοιαστικές ονομάζονται οι προτάσεις που δηλώνουν ενδοιασμό, ανησυχία, φόβο προσδοκώμενο ή πραγματικό.

- Εισάγονται με: **μη** (υπάρχει φόβος για κάτι ανεπιθύμητο) = **μήπως μη ού** (υπάρχει φόβος μήπως δε γίνει κάτι επιθυμητό)
- Εξαρτώνται από ρήματα: που δείχνουν φόβο, δισταγμό ή μέριμνα.
- Εκφέρονται με: **Υποτακτική** (κυρίως)
(**Δυνητική**) **οριστική**
Ευκτική **πλαγίου λόγου**
- Συντακτική θέση:
 - α) **Αντικείμενο** (σε ρήματα φόβου)
π.χ. Ἀθηναῖοι φοβοῦνται, μη Βοιωτοὶ δηώσωσι τὴν Ἀττικὴν.
 - β) **Υποκείμενο** (σε φράσεις που δείχνουν φόβο)
π.χ. Φόβος ἐστὶ μη οἱ πολέμιοι ἔλθωσι.
 - γ) **Επεξήγηση** (στο ουδέτερο δεικτικής αντωνυμίας)
π.χ. Οὐ τοῦτο δέδοικα, μη οὐκ ἔχω, ὅ,τι δῶ ἐκάστῳ τῶν φίλων.

3. ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι **πλάγιες ερωτηματικές** περιέχουν ερώτηση που έγινε ή πρόκειται να γίνει όχι όμως άμεσα αλλά σε εξάρτηση από κάποιο ρηματικό τύπο.

- Εισάγονται με:

α) **Ολικής άγνοιας** (ερωτηματικό μόριο *εἰ*)

Μονομερείς: *εἰ* και σπάνια *ἐάν, ἄν, ἥν*

Διμερείς: *πότερον -ἤ, εἰ, -ἤ, εἴτε-εἵτε*

β) **Μερικής άγνοιας**

Ερωτηματικές και αναφορικές αντωνυμίες και επιρρήματα

ὅπως, ποῖος, πόσος, πῶς, ποῦ, πότε κ.α.

- Εξαρτώνται από ρήματα που σημαίνουν: ρωτώ, απορώ, γνωρίζω, ερευνώ, εξετάζω, δείχνω, φροντίζω, προσπαθώ, λέω, δηλώνω κ.λπ.

- Εκφέρονται με: **Οριστική**

Δυνητική οριστική

Δυνητική ευκτική

Υποτακτική απορηματική (μτφρ. να + ρήμα)

Ευκτική πлагίου λόγου

- Συντακτική θέση:

α) **Αντικείμενο:** (σε ρήματα που περιέχουν ερώτηση, απορία, γνώση, φροντίδα ή επιμέλεια)

π.χ Πρωταγόρας ἐρωτᾷ, εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τα ἀγαθὰ δεινὰ καλῶ.

Ἡρακλῆς ἠπόρει, πατέραν τῶν ὁδῶν τράπηται.

β) **Υποκείμενο**

π.χ. Χρῆν οὖν ἀφηγητέον εἶναι ὅπως τα πράγματα γένοιτο.

γ) **Επεξήγηση**

π.χ. Ἀπόκριναι τοῦτ' εἰ ἀληθῆ λέγομεν ἢ οὐκ ἀληθῆ.

4. ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Αναφορικές ονοματικές ονομάζονται οι δευτερεύουσες προτάσεις που ισοδυναμούν με ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα).

- Εισάγονται με: **αναφορικές αντωνυμίες** (ὅς, ὅστις, ὅσπερ, ὁπότερος, ὁποδαπός κ.λπ.)
- Εκφέρονται με:
 - Οριστική**
 - Δυνητική οριστική**
 - Ευκτική**
 - Δυνητική ευκτική**
 - Υποτακτική**
 - Προστακτική**
 - Ευκτική πλάγιου λόγου** (ύστερα από ρήμα εξάρτησης ιστορικού χρόνου)
- Συντακτική θέση:
 - α) **Υποκειμένο:**

π.χ. Ὅν οἱ θεοὶ φιλοῦσι, ἀποθνήσκει νέος.
 - β) **Αντικειμένο:**

π.χ. Εἶρηκα, ἃ νομίζω συμφέρειν.
 - γ) **Κατηγορούμενο:**

π.χ. Ὀλβιος ἐστίν, ὅστις τῆς ἱστορίας ἔσχε μάθησιν.
 - δ) **Επεξήγηση:**

π.χ. Ἀπόφηνε γνώμην, ὅ,τι σοι δοκεῖ.
 - ε) **Παράθεση:**

π.χ. Ἦν δε τις Ἀπολλοφάνης, ὅς φαρναβάζω ἐτύγχανεν ξένος ὦν.
 - στ) **Ἄλλος ονοματικός προσδιορισμός:**

π.χ. Ἔτυχεν ἡ πρύμνα τοῦ πλοίου ἐστεμμένη, ὃ εἰς Σάμον Κορίνθιοι πέμπουσιν.